

Ewa Gołębiewska

"Болдинские чтения" : organ puszkinologii rosyjskiej

Acta Polono-Ruthenica 3, 402-406

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- Ф. Краско, *Путеводитель по Музею-Заповеднику А. С. Пушкина в селе Большое Болдино*, Б. Болдино 1956.
- Г. В. Краснов, „Болдинские чтения”. 1969 - 1980. *Некоторые итоги*, „Болдинские чтения”, Горький 1981, s. 4-11.
- Г. В. Краснов, *Пушкин. Болдинские страницы*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1984, 224 ss.
- Ю. И. Левина, *Межевые планы Болдина. Из истории некоторых экспонатов Болдинского музея-заповедника А. С. Пушкина*, „Болдинские чтения”, Горький 1981, s. 182-191.
- Ю. И. Левина, *Пушкинское Болдино*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1974.
- Л. Малышкина, *Музей-заповедник А. С. Пушкина Болдино*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1977, 127 ss.
- С. С. Попадюк, *К проблеме мемориализации Болдина*, „Болдинские чтения”, Горький 1994, s. 124-142.
- В. Рождественский, *Болдинская осень*, „Казахстан”, Алма-Ата 1949, t. 15, s. 12-21.
- Н. Ф. Филатов, *Болдинский памятник пушкинской поры*, „Болдинские чтения”, Горький 1979, s. 171-174.
- Н. Ф. Филатов, *Пушкинские места Нижнего Новгорода*, „Болдинские чтения”, Горький 1980, s. 179-190.
- Н. Ф. Филатов, *Пушкины и Болдино в первой половине XVII века*, „Болдинские чтения”, Горький 1986, s. 166-174.
- В. Шамшурин, *Родник в Лучиннике. Болдино*, „Волга”, Саратов 1977, nr 12, s. 155-161.

Ewa Gołębiewska
Olsztyn

„Болдинские чтения” - organ puszkinologii rosyjskiej

Badania nad twórczością literacką Aleksandra Puszkina prowadzone są w uczelniach i instytucjach naukowych nie tylko Moskwy i Petersburga, lecz także w wielu innych centrach w Rosji i poza jej granicami. Na

osiągnięcia puszkinoznawstwa mają wpływ również ośrodki związane z życiem poety, które pozostawiły trwałe ślady w jego twórczości, w tym szczególnie takie, jak Michajłowskoje i Bołdino. Grupują się w nich literaturoznawcy, językoznawcy, pracownicy muzeów, folklorysty, nauczyciele, działacze kultury i oświaty. Tak np. Muzeum A. S. Puszkina w Bołdinie systematycznie organizuje każdej jesieni konferencje naukowe. Od 1969 roku materiały tych konferencji stanowią podstawę niezmiernie interesującej serii wydawniczej „Болдинские чтения”, ukazującej się pod auspicjami Uniwersytetu w Niżnim Nowgorodzie i Muzeum Puszkina w Bołdinie. O tematyce nie przesądza związek Puszkina z Bołdinem, nie jest zatem ograniczona ani terytorialnie, ani chronologicznie. Autorzy zamieszczanych tam artykułów zwykle wychodzą poza problematykę utworów powstałych podczas trzech „jesieni bołdinowskich” (1830, 1833, 1834), chociaż - co jest rzeczą oczywistą - najczęściej uwagi poświęcają dokonaniom twórczym poety w tym właśnie czasie. Unikalność procesu twórczego „jesieni bołdinowskiej”, przejawiającego się w jednoczesnym połączeniu różnych rodzajów i gatunków literackich, stwarza rzadką i dlatego szczególną możliwość prześledzenia ich we wzajemnych związkach i stosunkach.

Na pierwsze miejsce zarówno ze względu na rangę utworu, jak i liczbę publikacji wysuwają się różnorodne aspekty analizy *Eugeniusza Oniegina*. Pojawia się problem funkcji słowa w nawiasie w powieści Puszkina, zostaje poddana analizie osobliwość dialogiczności stylu w tzw. kręgu onieginowskim, na podstawie *Eugeniusza Oniegina* i *Cyganów* dokonuje się analizy ideologicznego i stylistycznego rozróżniania języka autora i bohaterów, pojawiają się także przemyślenia nad rolą i miejscem snu Tatiany w strukturze utworu, który rzutuje na różne aspekty percepcji bohaterów i linii fabularnych powieści. Z poematów związanych z „jesieniami bołdinowskimi” uwaga badaczy skoncentrowała się głównie na *Jeźdźcu miedzianym*. Przedmiotem badań staje się ideowe i artystyczne znaczenie żywiołu w poemacie, rozpatruje się motyw Newy i powodzi jako zjawisk odgrywających zarówno rolę fabularną, jak i ideową. Rozważania dotyczą także fabuły tego utworu w zestawieniu z żartobliwymi poematami (*Graf Nulin*, *Domek w Kołomnie*).

Krąg tematyczny *Poetyka Puszkina i problemy studiów nad tekstem* obejmuje późną lirykę Puszkina z nową próbą spojrzenia na problem „ja” lirycznego w wierszach pierwszej „jesieni bołdinowskiej” i analizą

kompozycji cyklu wierszy z 1836 roku. Rozpatrywane są tutaj także aspekty poetyki rękopisów Puszkina: plan i miejsce w procesie pracy nad tekstem, a także poetyki prozy historycznej Puszkina, problem poetyki uwag autorskich w *Borysie Godunowie* w związku z tradycją gatunku.

Nieco mniej rozbudowanym działem jest związek twórczości Puszkina z literaturą światową i rosyjską. Różnorodność tematyki jest tutaj ogromna. Poruszane są tematy związane z istotą wpływów artystycznych Batiuszkowa na twórczość Puszkina i pojawienie się u Puszkina wielu reminiscencji z Batiuszkowa, różnicą systemów poetyckich Puszkina i Küchelbeckera, wpływem Puszkina na Bażowa. Publikacje wnoszą nowe dane odnoszące się do stosunku twórczości Puszkina i m.in. Stendhala, Radiszczewa, Baratynskiego, Tołstoja, Dostojewskiego lub prozy rosyjskiej XIX wieku jako całości.

Problematyka „Болдинских чтений” jest nader szeroka i bardzo zróżnicowana. Znajdują się tu takie zagadnienia jak: gatunki prozatorskie i poetyckie w twórczości Puszkina, liryka Puszkina, *Eugeniusz Oniegin* - zamysł, poetyka, tekstologia, problemy interpretacji, duchowo-filozoficzna problematyka w twórczości Puszkina.

Bogactwo dorobku puszkinoznawstwa prowokuje do poszukiwania ujęć nietradycyjnych, a niekiedy też sprzyja pośrednio ujawnianiu rozpowszechnionych stereotypów myślenia. Poruszono m.in. problem niejednoznaczności charakteru bohaterów Puszkiniowskich, dotyczący tego, czym postacie Puszkiniowskie nie są, w jakich konwencjach się nie mieszczą. Pokażną już bibliografię tematu stereotypów literackich w *Opowieściach Bielkina* uzupełnili kolejni autorzy opierając się na pojęciu „reminiscencji”, czyli świadomego użycia elementów stereotypowych i ich wymowie ludycznej.

Uczestnicy „Болдинских чтений” zwracają się także do tekstów nieklasycznych, tj. do artykułów publicystycznych, niedokończonych zamysłów, nie opublikowanych za życia poety notatek i korespondencji, które rozpatruje się w kontekście epoki. Sięga się po coraz to nowe fakty kulturalne dotyczące zakreślonej sfery badań, wpisuje się w umowny schemat przemian nowe utwory, nadając im przez to sens historycznoliteracki. Spoglądanie na świat kultury poprzez pryzmat twórczości Puszkina, dopowiadanie dzieła Puszkina wiedzą o zjawiskach doń przylegających otwierają szerokie perspektywy badań naukowych. Utwory Puszkina stanowią punkt odniesienia dzieł literackich innych autorów.

Zostaje poruszony problemem specyficznej formy kulturowej egzystencji Puszkina i jego arcydzieła.

Referaty, komunikaty oraz informacje noszą charakter poszukiwań i badań. Złożone zagadnienie specyfiki twórczości okresu bołdinowskiego staje się bardziej klarowne w kontekście uogólniających wystąpień problemowych. Tak czy inaczej w krąg problemów badawczych zostały włączone droga twórcza pisarza, poetyka i artyzm, jego ewolucja pisarstwa, ocena utworów bołdinowskich w kontekście dziedzictwa puszkina i jego tradycji. Perspektywy naukowe są dalekosiężne, a ich powodzenie kryje się w niewyczerpalności bołdinowsko-puszkina i jego świata, którego fenomenalność przejawia się w estetycznej jedności różnych rodzajów i gatunków literackich, tematów i problemów.

„Болдинские чтения” stale i systematycznie wnoszą swój konstruktywny i ważki wkład do puszkina i jego rosyjskiej, co szczególnie jest ważne w przededniu wielkiego jubileuszu poety rosyjskiego - dwusetnej rocznicy jego urodzin (6 VI 1799 - 6 VI 1999). Niniejsza informacja sygnalizuje jedynie podstawowe problemy mojej pracy magisterskiej „Болдинские чтения” (1969 - 1997). *Próba monografii*, pisanej pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Bazylego Białokozowicza.

Bibliografia

- „Болдинские чтения” (1969 - 1990), Музей-заповедник А. С. Пушкина в с. Б. Болдино, Горьковский государственный университет им. Н. И. Лобачевского, Горький 1969 - 1990.
- „Болдинские чтения” (1991 - 1997), Музей-заповедник А. С. Пушкина, Нижегородский государственный университет им. Н. И. Лобачевского, Нижний Новгород 1991 - 1997.
- Болдинская осень. Стихотворения, поэмы, маленькие трагедии, повести, сказки, письма, критические статьи, написанные А. С. Пушкиным в селе Болдине Лукояновского уезда Нижегородской губернии осенью 1830 года*, сост. Н. В. Колосова, сопр. текст В. И. Порудоминского и Н. Я. Эйдельмана, предисл. и науч. консультация Т. Г. Цявловской, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1990, 383 ss.

- В. Ю. Белоногова, *Образ Пушкина в творчестве болдинских художников-примитивистов*, „Болдинские чтения”, Нижний Новгород 1977, s. 121-132.
- Н. А. Борисова, *Музей-заповедник А. С. Пушкина в селе Большое Болдино Горьковской области в 1977 г.*, [w:] *Временник Пушкинской комиссии 1977*, под ред. М. П. Алексеева, Пушкинский Дом, Ленинград 1980, „Наука” 1980, s. 143-147.
- Н. А. Вершинина, *Русская беллетристика 1830-х - 1840-х годов (Проблемы жанра и стиля)*, Псков, Псковский педагогический институт 1997, 178 ss.
- В. А. Грехнев, *Болдинская лирика Пушкина. 1830 год*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1980, 159 ss.
- В. А. Грехнев, *Лирика Пушкина. О поэтике жанров*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1985, 239 ss.
- В. А. Грехнев, *Мир пушкинской лирики*, Нижний Новгород, „Нижний Новгород” 1994, 464 ss.
- В. А. Грехнев, *Словесный образ и литературное произведение*, Нижний Новгород, Нижегородский гуманитарный центр 1997, 198 ss.
- В. А. Грехнев, *Этюды о лирике А. С. Пушкина*, Нижний Новгород, „Волго-Вятское книжное издательство” 1991, 192 ss.
- Г. В. Краснов, *Пушкин. Болдинские страницы*, Горький, Волго-Вятское книжное издательство 1984, 224 ss.
- В. Н. Морохин, *Пушкинские сказочные сюжеты в современном бытовании (На материале южных районов Горьковской области)*, „Болдинские чтения”, Горький 1976, s. 148-164.
- А. С. Пушкин. *Статьи и материалы*, отв. редактор В. А. Грехнев, „Ученые записки Горьковского государственного университета”, вып. 115 Горький 1971, 87 ss.
- Л. С. Сидяков, *Творчество „болдинской осени” в художественной эволюции Пушкина рубежа 1830-х годов*, „Болдинские чтения”, Горький 1981, s. 12-21.
- Н. М. Фортунатов, *Рассказ и новелла в пушкинской романной системе*, „Болдинские чтения”, Нижний Новгород 1994, s. 79-87.
- Л. А. Чеснова, *Пушкин и песни Болдинского края*, „Болдинские чтения”, Горький 1976, s. 142-147.